

Anita Iversen, Planchef
0221-252 83
anita.iversen@koping.se

Annika Winther, Mark- och exploateringschef
0221-251 22
annika.winther@koping.se

Mark- och miljödomstolen, Nacka tingsrätt
Mål nr M 3140-23

Yttrande med anledning av tillståndsansökan för Köping Hydrogen Park

Detta yttrande från samhällsbyggnadsförvaltningen innehåller synpunkter utifrån aspekterna hushållning med mark, överensstämmelser med kommunala planer och framtida utveckling av tätorten, det vill säga ur bygg- och planperspektiv samt kommunen som markägare och eventuell framtida ”granne”.

Planenlighet

I ansökan sid 11 anges att ”Den ansökta verksamheten kommer att vara planenlig.” Detta är svårt för samhällsbyggnadsförvaltningen att kommentera i nuläget eftersom det är svårt att bedöma utifrån skisserna i ansökan. Det är först vid en komplett bygglovsansökan som detta till fullo kan bedömas. De eventuella konflikter med detaljplanen som vi har uppmärksammat kommenteras nedan.

Gällande detaljplans plankarta och planbeskrivning återfinns här:
www.koping.se/pl367

Infartsvägens placering

Enligt bilaga A Teknisk beskrivning figur 4-4 sid 31 planeras en ny väg anläggas inom kvarteretsmarken för transporter till och från verksamheten.

Den föreslagna infartsvägen löper i en sträcka av 400 meter parallellt med den allmänna gatan (den förlängning av Nya Hamnvägen som anlagts i genomförandet av detaljplan PL367). Infartsvägen tar mark i anspråk i onödan då det i stället är möjligt att ordna en infart till anläggningen från den allmänna gatan var som helst längs gatan fram till vändplanen. Man ser inte i figuren var den föreslagna infartsvägen är tänkt att ansluta till allmän gata. Vi antar att det är tänkt i korsningen Nya Hamnvägen-Kungsängsvägen vilket inte är möjligt då det råder utfartsförbud i detaljplanen där, den vore alltså planstridig. Vi anar att man har missförstått detaljplanen. Det är trafiksäkerhetsmässigt inte heller optimalt att ha två parallella vägar så nära varandra eftersom trafikanter i värsta fall kan missförstå det som att det är en enda väg med mittrefug så att de antar att den egna körbanan är enkelriktad fastän där kan komma mötande trafik.

Köping Hydrogen Park AB bör ta fram en annan trafiklösning med infart från den allmänna gatan.

Hushållning med mark

Det är viktigt att hushålla med mark och att använda mark på ett samhällsekonomiskt klokt sätt. Därför bör hela den yta som har planlagts och iordningställt för att kunna nyttjas för industriändamål också komma till användning. Om vi tolkar figur 2-3 i Bilaga A rätt så lämnas i storleksordningen 5000 kvm mark obebyggd mellan anläggningen och tänkt damm. Det sökta verksamhetsområdet lämnar ca 17 000 kvm mark, söder om verksamhetsområdet norr om Malmönvägen, som blir svår att nyttja för någon annan aktör. Detta både beroende på ytans triangulära form, att endast 6000 av de 17 000 kvm har byggrätt, och det faktum att det i detaljplanen råder utfartsförbud mot Malmönvägen så att ytan måste angöras norrifrån. Detta gör det svårt att använda marken ändamålsenligt. Köping Hydrogen Park AB behöver visa hur man kan nyttja även dessa ytor på ett effektivt sätt för att hushålla med mark.

Möjlighet till spåranslutning

I ansökan sid 11 anges att ”Läget möjliggör framtida spårförbindelse med Köpings hamn via industrispår” och så som vi har uppfattat Köping Hydrogen Park menar de att man kan se transporter via industrispår in på området som en möjlighet. Det är positivt att det planeras för transporter via sjöfart och järnväg. Det är stor efterfrågan på industritomter med möjlighet till järnvägsanslutning. De gällande detaljplanerna ger stöd för fortsättning av industrispåret till hamnen in på kvartersmarken Sjtullen 1:2 i en punkt 90 meter öster om gatukorsningen Nya Hamnvägen-Kungsängsvägen. En fortsättning av industrispåret, fram till anläggningen där den föreslås placeras, riskerar att ytterligare splittra upp den återstående industrimarken i svåransvända delar. Köping Hydrogen Park AB skulle behöva visa hur en järnvägsanslutning till deras anläggning skulle kunna göras för att hushålla med mark.

Pipeline

Ansökan omfattar transport till kaj via pipeline. Det framgår inte var denna pipeline kan gå och om det finns fastighetsrättsliga och säkerhetsmässiga förutsättningar för denna. Konsekvenserna av denna och konsekvenserna för hamnens verksamhet kan inte bedömas utifrån ansökningshandlingarna. Detta behöver utredas vidare.

Buller som påverkar omgivningen

För Köpings kommun är det viktigt att den industrimark som tagits fram kan användas effektivt genom att fler aktörer kan etablera sig, men framför allt är det mycket viktigt att befintliga företag kan drivas, utvecklas och expandera. Samhällsbyggnadsförvaltningen har därför intresse i bullerfrågan för att se att inte allt ”bullerutrymme” gentemot Kungsängen som finns angivet i detaljplan PL367 tas i anspråk av vätgasanläggningen och därmed hindrar ytterligare etablering och expansion av andra företag.

När detaljplan PL367 togs fram fanns ingen konkret verksamhet att göra bullerutredning utifrån. I stället beräknade man vilka bullerförutsättningar som finns för tillkommande verksamheter inom planområdet för att utifrån detta avgöra om logistikverksamhet eller liknande kunde rymmas inom dessa förutsättningar. Man drog slutsatsen att det dagtid finns ett utrymme om 3-4 dBA, vilket bedömdes vara tillräckligt för att kunna visa marken lämplig för verksamheter. Dimensionerat buller, enligt tabellen på sidan 25 i planbeskrivningen, utgör ett exempel på en övre gräns för det buller som ryms inom planområdet. Kvälls- och nattetid kan tillkommande buller endast vara möjlig förutsatt att detta är i ringa omfattning i jämförelse med dagens samlade buller, eftersom riktvärdena i dagsläget ej innehålls på grund av hög bullernivå från befintliga verksamheter i området. Man konstaterade vidare att detaljstudier kring nya verksamheters bullerutbredning och utformning och placering av eventuella bullerreducerande åtgärder bör ske i samband med bygglovsskede eller vid eventuellt tillstånds/anmälningsskede.

Samhällsbyggnadsförvaltningen hade önskat att Köping Hydrogen Parks bullerutredning hade redovisat vilket återstående bullerutrymme som kommer att finnas kvar för andra företag att utnyttja efter att anläggningen är etablerad.

Risker som påverkar omgivningen

För Köpings kommun är det viktigt att all den industrimark som tagits fram kan användas på ett effektivt sätt för att hushålla med mark, men framför allt är det mycket viktigt att befintliga företag kan drivas, utvecklas och expandera. I detta sammanhang borde kanske särskilt nämnas Yara som är dominerande inom framställning av civilt sprängämne för exempelvis gruvindustrin i Sverige.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har därför velat granska riskutredningarna så att inte allt återstående ”riskutrymme” gentemot Kungsängen och andra känsliga verksamheter i omgivningarna tas i anspråk av vätgas anläggningen på ett sätt som omöjliggör för andra företag att expandera och utvecklas.

WSP, som tidigare utfört olika riskutredningar i plansammanhang åt samhällsbyggnadsförvaltningen, har granskat riskutredningen i ansökan och skriver:

”WSP:s övergripande intryck är att rapporten är välskriven och att använda ingångsvärden och antaganden redovisas tydligt. Riskbedömningen utgår ifrån en semi-kvantitativ riskmatrismetodik där identifierade risker initialt värderas utifrån de bedömningskriterier som IPS (Intresseföreningen för Processsäkerhet) har publicerat. För de identifierade risker som bedömts utgöra allvarliga kemikalieolyckor görs därefter en ”fördjupad bedömning och riskvärdering”. Den fördjupade bedömningen baseras i sin tur på i huvudsak kvalitativa resonemang i kombination med konsekvensmodelleringar och vissa frekvensberäkningar. Givet att i det i detta skede föreligger ett flertal osäkerheter gällande anläggningens utformning kan det valda angreppssättet anses vara rimligt.

En nackdel med det valda angreppssättet är dock att anläggningens totala riskpåverkan på omgivningen är svår att överblicka. Anläggningen är unik i en

svensk kontext och globalt sett existerar bara en befintlig anläggning med samma process². I WSP:s mening motiverar föregående, sammantaget med den betydande kemikaliehanteringen som verksamheten söker tillstånd för, att en fullständig kvantitativ riskanalys (QRA) bör upprättas. Detta skulle i sin tur möjliggöra beräkning av individ- och samhällsrisk och utvärdering mot IPS:s kriterier för dessa riskmått. Föregående skulle även innebära att den eventuella kumulativa riskpåverkan som anläggningen tillsammans med Yara och Mälarhamnar kan medföra för omgivningen blir lättare att överblicka och värdera.

Därutöver upplever WSP att risken för interna dominoeffekter i vissa avseenden inte är belyst i tillräcklig utsträckning. Exempelvis berörs inte aspekter så som huruvida den resulterande tryckvågen från scenariot ”*Mantelbrott på (lagringstankarna med vätgas) med stort momentant utsläpp, och antändning*” kan medföra att närliggande vätgastankar också havererar. Scenariot har i verksamhetens riskbedömning initialt bedömts vara den händelsen med störst potential för skador på människor, både inom och utanför anläggningen. I den fördjupade bedömningen för detta scenario beskrivs översiktligt att åtgärder har och kommer att vidtas för att hantera risken för dominoeffekter mellan lagringstankarna:

”Placering av lagringstankarna inom anläggningen ska göras för att minska risk för påverkan från de initierande händelser som identifierats. Skadebegränsande åtgärder som är aktuella är främst att begränsa mängden vätgas i en enskild lagringstank, samt att lagringstankar utformas och placeras så att händelseförloppet inte kan spridas från en lagringstank till en annan. Mängden vätgas i respektive stationär tank har minskat avsevärt från tidigare skeden. (...)

Närliggande tankar inom verksamheten bedöms kunna påverkas av splitter, vilket beaktas i den fortsatta projekteringen. Givet en optimering av processdesign med avseende på robusthet och begränsning av händelseeskalering i den fortsatta projekteringen bedöms risken kunna accepteras.”

Utifrån skrivelser likt den ovan är det dock otydligt i vilken omfattning risken för dominoeffekter mellan lagringstankarna med hänsyn till tryckpåverkan vid gasmolnsexplosioner kommer att hanteras. Notera att WSP här inte förespråkar att risken för dominoeffekter behöver elimineras för att uppnå acceptabel risk. Kontentan är att det uppstår en osäkerhet kring om scenariot, som det är modellerat i riskbedömningen, faktiskt representerar ett värsta tänkbart fall, eller om explosionslasten kan tänkas bli större till följd av eventuella dominoeffekter.

Sannolikheten för ett haveri av en (1) av lagringstankarna med vätgas är rimligtvis mycket låg och har i riskbedömningen ansatts till $5 \cdot 10^{-7}$ per år. Om den slutgiltiga anläggningen, likt den konceptuella utformningen i Figur 2, har 16 stationära lagringstankar för vätgas skulle den sammanlagda grundfrekvensen för scenariot uppgå till $8 \cdot 10^{-6}$ per år. IPS:s kriterium för maximal tolerabel individrisk för tredje man för nya industrianläggningar uppgår till $1 \cdot 10^{-6}$ per år, dvs. en faktor 8 lägre än den sammanlagda grundfrekvensen. Notera att detta per automatik inte innebär att individrisken utanför verksamhetsområdet blir oacceptabel.

Beräkningen illustrerar dock att även synnerligen osannolika händelser skulle kunna bli dimensionerade beroende på vilka riskmått som tillämpas och värderas.”

En annan fråga är vilken väg de transporter med farligt gods som kommer lämna anläggningen planeras att köras, och om antalet farliga transporter genom Köping ökar på ett sätt som gör att det någonstans påverkar riskerna eller behovet av riskhantering för befintliga eller planerade verksamheter eller bostäder jämfört med dagens situation? Både väg, järnväg och pipeline nämns i ansökan och dessa borde ge olika slags riskpåverkan på omgivningen.

Kommer exempelvis vätgastransporter på Nya Hamnvägen medföra ett skyddsavstånd så att exploaterbar mark som finns på fastighet Matrosen 1 minskar till ytan? Kan de medföra att befintliga företag längs gatan får svårigheter att expandera? WSP antar att:

”Framtida vätgastransporter längs Nya Hamnvägen kan medföra att ett skyddsavstånd på 25–30 meter behöver upprätthållas mellan vägen och tillkommande verksamheter ”... ”Vidare kan krav på byggnadstekniskt brandskydd tillkomma för att hantera riskpåverkan från transporterna.”

Kan tillkommande lagring eller lastning av flytande koldioxid i hamnen minska möjligheterna för kommunen att utveckla Inre hamnen eller bebyggelse vid Mariakajen (så som föreslås i samrådsversion av fördjupning av översiktsplan för Köpings tätort)? WSP skriver:

”Tillkommande lastning av flytande koldioxid till fartyg inom hamnområdet utgör också en ny riskkälla. Då gasen är tyngre än luft kan eventuella vådautsläpp företrädesvis förväntas sprida sig utmed Köpingsån, nära vattenytan. Då utredningsområdet ligger i direkt anslutning till Köpingsån kan risk för allvarlig påverkan föreligga. Om ingen mellanlagring av flytande koldioxid skulle förekomma inom hamnområdet, dvs. enbart direkt överföring till fartyg via en rörledning från verksamhetsområdet blir konsekvenserna att ett utsläpp sannolikt begränsade då flödet kan stoppas. Om bolaget däremot avser att anlägga en eller flera större lagringscisterner inom hamnområdet bör dock konsekvenserna för omgivningen vid ett cisternhaveri studeras.”

Kan eventuella framtida järnvägstransporter av vätgas via befintliga industrispåren minska möjligheterna för kommunen att utveckla Inre hamnen? Riskutredningen tar inte upp den frågan.

”Riskpåverkan på området till följd av eventuella framtida järnvägstransporter av vätgas via industrispåren inom hamnområdet behöver dock utredas vidare om detta blir aktuellt.”

När det gäller Kungsängen och kommunens funderingar om det kan gå att planlägga Kungsängen för bostadsändamål (se rubrik Kungsängen längre ner i yttrandet) skriver WSP:

”Inga beaktade olycksscenarier i verksamhetens riskbedömning förefaller kunna medföra allvarliga personskador eller dödsfall inom Kungsängen. WSP vidhåller dock att detta skulle kunna ändras om bolaget genomför en fullständig QRA för anläggningen och tar hänsyn till mer osannolika händelser, exempelvis haveri av lagringscistern med LNG, haveri av lagringscistern med flytande koldioxid, betydande utsläpp av ammoniak från kylanläggning etcetera. Kontentan är att WSP utifrån nuvarande underlag inte kan värdera vilka effekter kumulativ riskpåverkan från Yara och anläggningen kan medföra för individ- och samhällsrisknivån inom Kungsängen. Det borde dock vara uppenbart att etableringen av ytterligare en Sevesoanläggning i närområdet kring Kungsängen inte skulle underlätta en eventuell ändring av detaljplanen.”

En annan fråga är hur Ekbacken påverkas. Ekbacken är en tätortsnära ädellövskog som i gällande översiktsplan är utpekad som värdefullt för friluftsliv och rekreation och är ett av tre områden i kommunen som är utpekade som utredningsområde för naturreservat. Medför verksamheten risker som gör det olämpligt att vistas i naturområdet Ekbacken? Här önskar vi ett förtydligande.

Utifrån riskutredningen i ansökan har samhällsbyggnadsförvaltningen svårt att värdera våra frågeställningar om hur anläggningen påverkar närliggande verksamheter. Det framgår heller inte tydligt av handlingarna i ansökan om etableringen kraftigt kommer att begränsa eller rent av omöjliggöra möjligheterna att exploatera närområdet kring anläggningen.

Samhällsbyggnadsförvaltningen förordar av dessa skäl därför att riskutredningen fördjupas.

Dagvattenhantering

Det är bra att man planerar en egen dagvattendamm för viss rening, fördröjning och med avstämningventil. I bilaga A Teknisk beskrivning figur 5-1 sid 59 samt avsnitt 3.2 framgår att avledning av dagvatten planeras ske mot nordost efter att det fördröjts i dagvattendammen. Detta framgår också av tillståndsansökan 3.2.3 där det står att ”Dagvattnet lämnar sedan verksamhetsområdet via en utsläppspunkt som leder vidare till ett kommunalt dike innan det rinner ut i recipienten.” Intentionen i detaljplan PL367 är dock att vatten från kvarteretsmark avleds mot sydost under Malmönvägen till planerad dagvattendamm söder om vägen, markerad med användning E1 i detaljplan PL367, för fördröjning innan det avleds till dike mot Köpingsviken. Dammen är tänkt att betjäna hela planområdet. Detta beskrivs på sid 18-21 planbeskrivningen.

Vätgasanläggningens utformning måste möjliggöra att andra tillkommande verksamheter inom detaljplanen också har möjlighet att leda sitt vatten till dagvattendammen via de diken som har anlagts för ändamålet, och detta behöver säkerställas fastighetsrättsligt. Dikena är anlagda inom kvarteretsmark vilket framgår av kartbilden nedan. Det förekommer någon smärre krock mellan befintliga diken och planerad anläggning så som den är framställd i figur 2-3 i bilaga A Teknisk beskrivning, men vi antar att detta bara är schematiska skisser i detta skede.



Kartbild: I bakgrunden lantmäteriets terrängskuggning från laserskanning mars 2023 där anlagda diken framträder, överlagrat med färgade ytor från detaljplanemosaik PL171 och PL367, samt fastighetsgränser.

Vatten, spillvatten och brandvatten

Processen kommer uppskattningsvis förbruka 6 500 liter kommunalt vatten per timme enligt bilaga A Teknisk beskrivning sid 35. Tekniska beskrivningen anger ingenting om anslutningspunkt för vatten eller hantering av spillvatten. Möjlighet till VA-anslutningspunkt finns i Nya Hamnvägen vid korsningen med Kungsängsvägen. Det kan eventuellt också vara möjligt att ansluta till den tryckledning för spillvatten som går från Malmön.

Yta är avsatt i kvartersmarken längs insidan av Malmönvägen för VA-ledningar ut till Malmön, vilket innebär att disponeringen av den planerade anläggningen i figur 2-3 i bilaga A Teknisk beskrivning kan behöva justeras även med hänsyn till VA-ledningar.

Om vi tolkar släckvattenutredningen rätt så finns ett behov av brandvatten med ett flöde på 2,4 m³/min och totalt 330 m³. Man konstaterar också att "Eftersom anläggningen ligger i utkanten av Köping är kapaciteten på det kommunala vattennätet begränsad och således kommer egen vattenförsörjning inom anläggningen förmodligen krävas för internt brandpostnät och sprinklerinstallation. Omfattning och dimensionering av detta kommer att ske i senare skeden av projekteringen.". Utifrån detta så antar vi att VA-avdelningen ännu inte har tillfrågats om kapaciteten men att man å andra sidan inte ser något problem att ordna brandvatten själva? Menas med "egen vattenförsörjning" en egen vattentäkt eller ett magasin?

Kungsängen

I bilagan Identifiering och analys av risker för allvarliga kemikalieolyckor avsnitt 3.1.2 sid 15 står det ”I takt med att inriktningen för industri inom Kungsängen realiseras...”. Det är en feltolkning. Kungsängen kommer att förbli ett bostadsområde inom överskådlig framtid.

(Detta kan kräva en längre förklaring: Kungsängen är uppfört som bostadsområde på 40-talet, utan någon detaljplan. 1980 prövade kommunen möjligheten att planlägga området för bostadsändamål men länsstyrelsen motsatte sig detta, med anledning av närheten till Supra och Cements (nuvarande Yara och Nordkalk). I den generalplan som togs fram redovisades området i stället som industri och att bostäderna borde avvecklas. Sedan dess har egentligen ingenting hänt. Det är tillåtet att bo i de byggnader som finns, men nya bostadshus får inte uppföras eller återuppföras, och möjligheterna att få bygga ut husen är begränsade. Kommunen har ingen juridisk rätt att tvångsinlösa fastigheter. Det finns också väldigt små möjligheter för de fastighetsägare som teoretiskt skulle kunna önska att utveckla sin fastighet för industriändamål att göra så, eftersom det finns befintliga bostäder att ta hänsyn till. Därför har det mycket liten effekt att köpa de enstaka villor som blir till salu. Inför arbete med fördjupning av översiktsplan för Köpings tätort utredes om befintliga bostäder i Kungsängen skulle kunna detaljplanläggas för bostadsändamål utifrån dagens förutsättningar och lagstiftning. Svaret på den frågan efter utförd riskutredning var nej. Moment 22 kvarstår, så även om Kungsängen enligt generalplanen redovisas som industriområde kommer där vara befintliga bostäder inom överskådlig framtid.)

Om och i vilken mån denna feltolkning har någon betydelse för bedömningen av tillståndshandlingarna kan vi inte bedöma.

Elförsörjning

Kommer anläggningens effektuttag utgöra några hinder för andra verksamheter som är beroende av samma mottagningsstation och samma lokalnät att kunna expandera på kort och lång sikt? Samhällsbyggnadsförvaltningen ser gärna att Köping Hydrogen Park AB redovisar hur stor effekt som kommer att återstå efter deras etablering.

Övrigt

I Bilaga B Identifiering och analys av risker för allvarliga kemikalieolyckor hänvisas det några gånger till fördjupad översiktsplan för Köpings tätort. Vi vill för formens skull påpeka att detta bara är en samrådshandling, inte ett beslutat dokument.

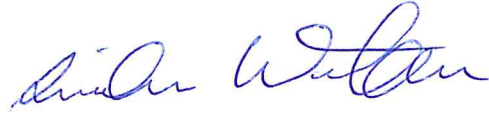
Som citeras i Bilaga B Säkerhetsrapport sid 15 står mycket riktigt i detaljplanens planbeskrivning att ”För befintliga luftledningar inom planområdet gäller i nuläget ett skyddsavstånd om 20 meter om respektive yttersta fas.” Men det står också att ”Vid bygglovsprövning behöver aktuella skyddsavstånd och eventuella åtgärder stämmas av med ledningsrättshavarna.” Detta är bra att ta i beaktande när anläggningen planeras.

SAMHÄLLSBYGGNADSFÖRVALTNINGEN



Anita Iversen

Planchef



Annika Winther

Mark- och exploateringschef

